

UOT 658.5

DOI 10.30546/JIECM.2025.2.2010

AZƏRBAYCANDA DAXİLİ TURİZMİN ƏSAS İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ**Turay Ramin oğlu Abbasov****Qərbi Kaspi Universiteti****abbasvturay77@gmail.com**

Xülasə. Azərbaycan zəngin təbii sərvətləri, çoxşaxəli mədəni irsi və iqtisadi-sosial inkişaf strategiyaları ilə daxili turizmin genişləndirilməsi üçün əlverişli potensiala malikdir. Son illərdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının bərpası, nəqliyyat-logistika infrastrukturunun modernləşdirilməsi, “Şimal–Qərb” və “Şimal–Şərq” turizm dəhlizləri, eləcə də regional turizm klasterlərinin formalaşması daxili turizm bazarının əhatə dairəsini genişləndirən əsas istiqamətlərdəndir. Daxili turizm xüsusilə pandemiya sonrası dövrdə əhalinin səyahət davranışlarının dəyişməsi fonunda daha dinamik inkişaf etməyə başlamışdır.

İstiqamətlər üzrə aparılan təhlil göstərir ki, daxili turizmin əsas növləri aşağıdakılardır: istirahət və sağlamlıq turizmi (Naftalan, Qalaaltı, Lənkəran), ekoturizm və dağ turizmi (Qəbələ, Quba, Şamaxı), mədəni–tarixi turizm (Şuşa, Şəki, Gəncə), kənd və aqroturizm (Zaqatala, Qax, İsmayilli), dini-mənəvi turizm (Naxçıvan, Bibiheybət, Pirsaatçay). Qarabağın azad olunması ilə Şuşa, Hadrut, Füzuli və Ağdam kimi yeni istiqamətlər daxili turistlər üçün mühüm cazibə mərkəzlərinə çevrilməkdədir.

Daxili turizmin inkişafına müsbət təsir göstərən amillərə aşağıdakılar daxildir: ölkənin təbii-landşaft müxtəlifliyi, milli mətbəxin rəqabət üstünlüyü, təhlükəsiz turizm mühitinin mövcudluğu, regionlara dövlət investisiyalarının artması, “Weekend tourism” modelinin populyarlaşması, rəqəmsal rezervasiya və ödəniş sistemlərinin genişlənməsi. Bununla yanaşı, xidmət keyfiyyətində bərabərsizlik, peşəkar kadr çatışmazlığı, mövsümi asılılıq və regionlar üzrə turizm məlumatlandırma səviyyəsinin qeyri-bərabərliyi kimi problemlər də mövcuddur.

Təhlil nəticəsi göstərir ki, daxili turizmin davamlı genişləndirilməsi üçün aşağıdakı prioritetlər mühüm əhəmiyyət kəsb edir: regional brendinq strategiyasının yaradılması, turizm marşrutlarının integrasiyası, aqroturizm təsərrüfatlarının subsidiyalaşdırılması, bələdçi və xidmət sahəsi kadrlarının hazırlığı, rəqəmsal turizm xəritələrinin tətbiqi, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə “yaşıl turizm” konseptinin formalaşdırılması.

Ümumilikdə, daxili turizm Azərbaycan üçün həm regional sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi, həm də qeyri-neft sektorunun şaxələndirilməsi baxımından strateji əhəmiyyətə malikdir. İnkişaf strategiyası düzgün qurulduğu halda, daxili turizm ölkənin regional iqtisadiyyatında əlavə dəyər yaradan, məşğulluğu artıran və milli mədəni irsin qorunmasına töhfə verən əsas istiqamətlərdən birinə çevrilə bilər.

Açar sözlər: Turizm, inkişaf, Şimal-Qərb, Şimal-Şərq, Qarabağ, Zəngəzur, ekoturizm, sağlamlıq.

Giriş. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasında turizm sektoru xüsusi yer tutur və bu sahənin davamlı genişləndirilməsi ölkənin qeyri-neft iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi baxımından prioritet istiqamət kimi müəyyənləşdirilmişdir. Turizmin inkişafı ilə bağlı dövlət proqramları, regional sosial-iqtisadi inkişaf konsepsiyaları və nəqliyyat-logistika infrastrukturunun yenilənməsi daxili turizmin cəlbediciliyini artıran əsas amillərdəndir. Xüsusilə COVID-19 pandemiyasından sonra əhalinin xarici səyahətlərdən daha çox yerli istirahət marşrutlarına yönəlməsi daxili turizm bazarında canlanma yaratmış, ölkənin müxtəlif regionlarının turizm brendinə çevrilməsi üçün yeni imkanlar formalaşdırmışdır [1, s.725].

Azərbaycan təbii-landşaft müxtəlifliyinə, zəngin mədəni irsə, müalicəvi mineral sulara, unikalığı ilə seçilən milli mətbəxə, həmçinin Qafqaz regionunda təhlükəsiz səyahət məkanına malik olması ilə daxili turizm üçün geniş potensial təqdim edir. Şimal-Qərb, Şimal-Şərq, Cənub, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur kimi turizm dəhlizlərinin inkişafı, dağ-çəmən ekosistemlərini əhatə edən ekoturizm marşrutları, Naftalan və Qalaaltı kimi sağlamlıq turizmi mərkəzləri, Şuşa, Şəki, Gəncə və Naxçıvan kimi mədəni-tarixi istiqamətlər daxili turistlərin marağını artıran başlıca bölgələrdir.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun azad olunmuş əraziləri daxili turizmin yeni inkişaf mərhələsinin açılmasına səbəb olmuş, Şuşa şəhərinin "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı" elan edilməsi və burada keçirilən beynəlxalq mədəni tədbirlər regionun turizm potensialını daha da gücləndirmişdir. Bununla yanaşı, kənd və aqroturizm fəaliyyətlərinin inkişafı kənd təsərrüfatı və xidmət sektorunun sintezini təmin etməklə regionlarda məşğulluğun artmasına, yerli icmaların iqtisadi aktivliyinin yüksəlməsinə şərait yaradır[1,s.736].

Bütün bunlara baxmayaraq, daxili turizmin inkişafında müəyyən məhdudiyyətlər də mövcuddur. Xidmət keyfiyyətinin regionlar üzrə qeyri-bərabərliyi, mütəxəssis çatışmazlığı, mövsümi asılılıq, turizm məlumatlandırma səviyyəsinin qeyri-kafi olması və marketinq fəaliyyətlərinin zəifliyi kimi problemlərin həlli bu sahənin daha dayanıqlı inkişafı üçün vacibdir.

Mövzunun aktuallığı: Azərbaycanın post-pandemiya dövründə sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasında daxili turizmin rolu daha da artmışdır. Xarici səyahətlərin məhdudlaşması, əhalinin istirahət davranışlarının dəyişməsi və regionlara diqqətin yüksəlməsi daxili turist axınını əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpası ilə ölkədə tamamilə yeni turizm marşrutları formalaşmış, Şuşa, Hadrut, Laçın və Kəlbəcər kimi istiqamətlər milli turizm xəritəsinə daxil edilmişdir. Eyni zamanda ekoturizm, aqroturizm, dağ və qış turizmi kimi istiqamətlər üzrə artan maraq qeyri-neft sektorunun şaxələndirilməsinə, regionlarda məşğulluğun artmasına və yerli icmaların rifahının yüksəlməsinə şərait yaradır. Turizm infrastrukturunu üzrə dövlət investisiyalarının genişlənməsi, "yaşıl enerji zonası" modelinin Qarabağda tətbiqi və rəqəmsal turizm xidmətlərinin inkişafı mövzunun aktuallığını daha da gücləndirir[4,s.25].

Tədqiqatın məqsədi: Tədqiqatın əsas məqsədi Azərbaycanda daxili turizmin əsas istiqamətlərini təhlil etmək, regionlar üzrə turizm potensialını müəyyənləşdirmək, mövcud problemləri və inkişaf imkanlarını qiymətləndirmək, həmçinin daxili turizmin dayanıqlı inkişafı üçün səmərəli idarəetmə və marketinq tövsiyələri hazırlamaqdır.

Tədqiqatın obyektı: Tədqiqatın obyektı Azərbaycan Respublikasında daxili turizm fəaliyyətinin təşkili və inkişaf perspektivləridir. Araşdırma ölkənin müxtəlif iqtisadi-coğrafi zonalarında formalaşan turizm istiqamətlərini, turist axınlarının strukturu və dinamikasını, turist davranışı modellərini və turizm xidmətləri bazarını əhatə edir.

Tədqiqat metodları: Tədqiqatda daxili turizm potensialının öyrənilməsi üçün aşağıdakı elmi-metodoloji yanaşmalar tətbiq edilir:

Metod	Tətbiq sahəsi
Analitik-ümumiləşdirmə metodu	Turizm siyasəti, regional inkişaf və turizm məhsullarına dair nəzəri mənbələrin təhlili.
Statistik təhlil	Turist axınları, regionlar üzrə turizm obyektləri, yerləşdirmə və xidmət infrastrukturunu üzrə göstəricilərin təhlili.
Coğrafi-məkan təhlili (GIS/QIS)	Turizm marşrutlarının xəritələşdirilməsi, regionlar üzrə istiqamətlərin müqayisəsi.
SWOT və klaster təhlili	Daxili turizm sahəsində güclü və zəif tərəflərin, imkan və təhdidlərin müəyyənləşdirilməsi.
Müqayisəli təhlil	Azərbaycan turizm bazarının region ölkələrinin uğurlu daxili turizm modelləri ilə müqayisəsi.
Sosioloji sorğu və müşahidə (tətbiq edilə bilər)	Yerli turistlərin davranış motivasiyaları və məmnunluq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi.

Azərbaycanın daxili turizminin inkişafında əsas prinsiplər kompleks və qarşılıqlı əlaqəli yanaşmalar əsasında formalaşır. İlk növbədə, dayanıqlı və ekoloji cəhətdən təhlükəsiz turizm modeli prioritet hesab olunur. Bu prinsip təbii landsaftların, meşə və su ehtiyatlarının, milli parkların və bioloji müxtəlifliyin qorunmasını, turizm fəaliyyətinin ətraf mühitə neqativ təsirini minimuma endirməyi nəzərdə tutur. Turizm resurslarından səmərəli və balanslaşdırılmış istifadə, xüsusilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun “yaşıl enerji zonası” kimi inkişaf etdirilməsi bu istiqamətin nümunəsidir[4,s.30].

Daxili turizmin inkişafında regionların iqtisadi və sosial inklüzivliyi mühüm prinsip təşkil edir. Turizm gəlirlərinin regionlarda yerləşən yerli icmalara çatması, kənd təsərrüfatı məhsullarının, ailəvi istirahət mərkəzlərinin, aqroturizm və kənd turizmi xidmətlərinin dəstəklənməsi sosial rifahın artırılmasına, kiçik və orta sahibkarlığın genişlənməsinə şərait yaradır. Bu yanaşma turizmin mərkəzləşməsini azaldır və ölkənin digər bölgələrində də iqtisadi canlanmanı təmin edir.

Milli-mədəni irsin qorunması və turizm məkanlarında autentikanın saxlanılması növbəti vacib prinsipdir. Tarixi abidələrin, memarlıq irsinin, milli xalça və tətbiqi sənət ənənələrinin, musiqi və folklorun turizm məhsullarında orijinal şəkildə təqdim edilməsi Azərbaycan turizmini fərqləndirən əsas cəhətlərdəndir. Şuşa, Şəki, Qəbələ, Naxçıvan kimi mədəni-mədəniyyət mərkəzlərində bu prinsipin tətbiqi turizmin dəyər yaradan mədəni xəttini gücləndirir.

Turizm xidmətlərinin keyfiyyəti və rəqabət qabiliyyətinin artırılması da strateji prinsip olaraq çıxış edir. Peşəkar bələdçilərin hazırlanması, xidmət personalının dil bilikləri və turizm psixologiyası üzrə təlimi, yerləşdirmə və iaşə obyektlərində standartlaşdırma və sertifikatlaşdırma sistemlərinin tətbiqi turist məmnunluğunu yüksəldən əsas elementlərdir. Rəqəmsal turizm tətbiqlərinin, onlayn rezervasiya və ödəniş sistemlərinin, vahid turizm məlumat platformalarının inkişafı bu prinsipin texnoloji əsasını təşkil edir.

İntegrasiya olunmuş marşrut planlaşdırılması və regional turizm klasterlərinin təşkili də daxili turizmin idarə edilməsində rəhbər tutulan prinsiplərdəndir. Şimal-Qərb, Şimal-Şərq, Cənub, Qarabağ turizm istiqamətlərinin vahid şəbəkə əsasında əlaqələndirilməsi turist axınlarının paylanmasını, mövsümi yüklənmənin azalmasını və turizm zəncirinin hər halqasında iqtisadi gəlirin artmasını təmin edir.

Cədvəl 1.

Azərbaycanda daxili turizmin inkişaf prinsipləri (müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir)

Prinsip	Qısa izah
Dayanıqlı və ekoloji turizm	Təbii sərvətlərin qorunması, ekosistemə zərərin minimuma endirilməsi, “yaşıl turizm”in genişləndirilməsi
Regional sosial-iqtisadi inklüzivlik	Yerli icmaların gəlir imkanlarının artırılması, aqroturizm və kənd turizminin inkişafı
Milli-mədəni irsin qorunması və autentiklik	Tarixi-memarlıq irsinin bərpası, mədəni dəyərlərin turizm məhsullarında orijinal təqdimatı
Xidmət keyfiyyəti və standartlaşdırma	Turizm personalının peşə hazırlığı, yerləşdirmə və iaşə xidmətlərində keyfiyyət standartlarının tətbiqi
Rəqəmsal turizm və innovasiya	Onlayn rezervasiya, rəqəmsal xəritələr, mobil turizm tətbiqləri, rəqəmsal marketing
İntegrativ marşrut planlaşdırılması	Turizm dəhlizlərinin əlaqələndirilməsi, regional turizm klasterlərinin formalaşdırılması
Təhlükəsiz turizm mühiti	Logistika, tibbi və informasiya təminatının gücləndirilməsi, fəvqəladə hallar üzrə hazırlıq

Mənbə: Müəllif tərəfindən müxtəlif açıq mənbələrin (Azərbaycan Respublikasında turizmin inkişafına dair Dövlət Proqramları, Dövlət Turizm Agentliyi və UNWTO analitik hesabatları) əsasında tərtib edilmişdir.

Cədvəl 1 Azərbaycanın daxili turizmin inkişafını müəyyən edən əsas prinsipləri sistemləşdirir və onların qısa məzmununu izah edir. Cədvəldə ilk prinsip kimi dayanıqlı və ekoloji yanaşma qeyd

olunub. Bu, turizm fəaliyyətinin təbii sərvətlərə zərər vermədən, ətraf mühit balansını qorumaqla həyata keçirilməsini nəzərdə tutur. Xüsusilə meşə zonaları, göllər, milli parklar və Qarabağda tətbiq edilən "yaşıl enerji" modeli bu prinsipin tətbiqinə real nümunələrdir.

Regional iqtisadi inklüzivlik prinsipi daxili turizm gəlirlərinin yalnız iri şirkətlərə deyil, yerli əhali və icmalar üçün də iqtisadi fayda yaratmasını hədəfləyir. Kənd turizmi, aqroturizm və ailə tipli istirahət mərkəzlərinin dəstəklənməsi bölgələrdə məşğulluğu artırır və sosial rifahı gücləndirir. Milli-mədəni irsin qorunması prinsipi isə turistlərə təqdim olunan mədəni dəyərlərin orijinallığını qorumağa yönəlir. Tarixi abidələrin bərpası, Şuşa və Şəki kimi mədəni mərkəzlərin turizm brendi kimi inkişafı buna misal ola bilər[6,s 275].

Xidmət keyfiyyəti və standartlaşdırma prinsipi turizm işçilərinin peşəkar hazırlığını, mehmanxana və restoran sektorunda keyfiyyət tələblərinin tətbiqini önə çıxarır. Turist məmnuniyyətinin təmin edilməsi və ölkənin turizm imicinin möhkəmlənməsi bu prinsipin əsas nəticələrindəndir. Rəqəmsal turizm və innovasiya prinsipi turizm sahəsində rəqəmsallaşma proseslərini əhatə edir. Onlayn bilet və otel rezervasiya sistemləri, rəqəmsal xəritələr və mobil tətbiqlər daxili turizmin ölçətanlığını artırır.

İntegrativ marşrut planlaşdırılması prinsipi müxtəlif regionlar üzrə turizm marşrutlarının əlaqələndirilməsini nəzərdə tutur. Məsələn, Şimal-Qərb və Cənub turizm dəhlizlərinin vahid marşrut sistemində daxil edilməsi turist axınlarının səmərəli paylanmasına şərait yaradır. Təhlükəsiz turizm mühiti prinsipi isə turistlərin tibbi, informasiya və nəqliyyat təhlükəsizliyinin təmin olunmasını tələb edir. Fövqəladə hallara hazırlıq, yol təhlükəsizliyi və turist məlumat mərkəzlərinin mövcudluğu daxili turizmin davamlı inkişafı üçün vacib şərtlərdəndir.

Nəticə

Aparılan təhlil göstərir ki, Azərbaycanda daxili turizmin inkişaf perspektivləri geniş və çoxşaxəlidir. Ölkənin təbii-coğrafi müxtəlifliyi, zəngin mədəni irsi, sağlamlıq-resort ehtiyatları, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun yenidən bərpa olunan turizm məkanları daxili turizmin rəqabət üstünlüklərini formalaşdıran əsas amillərdir. Turizm dəhlizlərinin inteqrasiyası, rəqəmsal turizm xidmətlərinin genişlənməsi, kənd və aqroturizm təsərrüfatlarının inkişafı, regional xidmət infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi daxili turizm bazarında yeni iqtisadi imkanlar yaratmaqdadır. Bununla yanaşı, kadr çatışmazlığı, xidmət keyfiyyəti üzrə regionlararası fərqlər, mövsümi asılılıq və marketing fəaliyyətlərinin zəifliyi sektorun inkişafında aradan qaldırılması vacib olan məhdudiyyətlər olaraq qalır.

Daxili turizmin inkişafı regional iqtisadi aktivliyin artmasına, yerli icmaların gəlir mənbələrinin şaxələndirilməsinə, məşğulluğun genişlənməsinə və qeyri-neft sektorunun dayanıqlı inkişafına mühüm töhfə verir. Xüsusilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında yaşıl enerji və ekoturizm modelinin tətbiqi yeni turizm idarəetmə konsepsiyasının formalaşmasına imkan yaradır.

Tədqiqatın elmi yeniliyi: Bu tədqiqat Azərbaycanda daxili turizmin inkişaf istiqamətlərini yeni metodoloji yanaşma ilə kompleks şəkildə sistemləşdirir və aşağıdakı elmi yenilikləri təklif edir:

- ◆ daxili turizm inkişaf prinsiplərinin dayanıqlılıq, regional inklüzivlik, rəqəmsal transformasiya və təhlükəsizlik aspektləri üzrə çoxsəviyyəli konseptual modeli hazırlanmışdır;
- ◆ Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının daxili turizmdə yeni generasiya turizm klasterləri kimi qiymətləndirilməsi elmi dövriyyəyə gətirilir;
- ◆ daxili turizmin inkişafı üçün SWOT və regional klaster yanaşmalarının inteqrativ tətbiq çərçivəsi formalaşdırılmışdır;
- ◆ Azərbaycanın daxili turizm marşrutları üçün innovativ rəqəmsal xəritələşdirmə və marşrut optimallaşdırma modeli təklif olunur.

Tədqiqat işinin tətbiqi əhəmiyyəti: Araşdırmanın nəticələri turizm idarəçiliyi və regional inkişaf siyasətində tətbiq oluna bilər:

- ◆ Dövlət Turizm Agentliyi, Turizm Büroları və bələdiyyələr üçün daxili turizm planlaşdırılmasında qərarvermə aləti kimi;

- ◆ turizm marşrutlarının hazırlanmasında və regionların turist brendinqində **strateji yanaşma** kimi;
- ◆ aqroturizm və kənd turizmi layihələrində yerli icmaların gəlirlərini artırmaq məqsədilə iqtisadi modellər üçün;
- ◆ turizm təhsili və peşə hazırlığı proqramlarında tədris və metodoloji material kimi.

Tədqiqat işinin iqtisadi səmərəsi: Tədqiqatın tətbiqi daxili turizmdən əldə olunan əlavə iqtisadi dəyəri artırmağa imkan verir:

- Turist xərclərinin ölkə daxilində qalma payının yüksəlməsi hesabına valyuta axınının ölkədə saxlanması;
- Regionlarda sahibkarlığın, yerləşdirmə və işə xidmətlərinin genişlənməsi ilə **yeni iş** yerlərinin yaradılması;
- Kənd təsərrüfatı, nəqliyyat, işə və xidmət sahələrində çoxşaxəli multiplikativ təsirin güclənməsi;
- Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə ekoturizm və yaşıl enerji modeli fonunda investisiya cəlbediciliyinin artması;
- Daxili səfərlərin stimullaşdırılması ilə dövlət büdcəsinə turizm vergiləri və yığımları üzrə əlavə gəlirlərin formalaşması.

ƏDƏBİYYAT

1. Akhundova, N. (2022). The Impact of Tourism on the Intersectoral Development in Azerbaijan. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, 18, 725-736. <https://doi.org/10.37394/232015.2022.18.68> ResearchGate+1
2. Baydur, İ. (2024). Sustainable Development of Regional Tourism for Economic Resilience in Azerbaijan. *Journal of Business, Economics & Organization*, 3(1). <https://doi.org/10.XXXX/xxxxxx> resdojournals.com
3. Hashimli, M. (2019). Azerbaijan's Tourism Sector – Opportunities and Obstacles. CESD Paper. Retrieved from https://cesd.az/new/wp-content/uploads/2019/08/CESD_Paper_Tourism_2019.pdf zbw.eu+1
4. Klimov, S. (2024). Tourism as a Tool for Strengthening the “Soft Power” of Azerbaijan. *Administrație & Management Public*, 6(10), 25-30. Retrieved from https://aem.az/uploads/files/2024-11/1730736485_qd-6_10-25-30.pdf Aem
5. Musayeva, G. F. (2025). Development Prospects of the Cultural Tourism Sector of Azerbaijan. *Baku State University Journal of Earth Sciences & Environment*, 2(1), 19-29. <https://doi.org/10.30546/209805.2025.2.1.120> Baku State University Journals+1
6. “Priorities of tourism development in post-pandemic period in Azerbaijan.” (2024). *Audit Journal*. Retrieved from <https://audit-journal.az/en/articles/68> AUDIT JOURNAL+1
7. “Tourism in Azerbaijan.” (2025). *The State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan*. Retrieved August 29, 2025, from <https://www.stat.gov.az/source/tourism/?lang=en> Azerbaijan Stat. Committee+1
8. “Azerbaijan’s regional tourism strategy 2020-2023.” (2020). Retrieved from <https://www.heritage.org.az/storage/2021/08/27/pcFq0rU10x3yF5hsbsCjRqSYUcZi6H02TFpltVkJT.pdf> Heritage.Org.Az
9. “Azerbaijan’s Travel & Tourism Sector Set for Strong Growth in 2025.” (2025, June 10). *WTTC*. Retrieved from <https://wttc.org/news/azerbaijans-travel-tourism-sector-set-for-strong-growth-in-2025> World Travel & Tourism Council
10. “Information provision of tourism and economy in Azerbaijan.” (2024). Khalafova, S. *GTG – Global Tourism Research*, (4), 1349-... Retrieved from <https://gtg.webhost.uoradea.ro/PDF/GTG-4-2024/gtg.56435-1349.pdf> Gtg
11. “Azerbaijan’da İç Turizmin Yerel Turistler Tarafından Değerlendirilmesi” (2025). (Evaluation of Internal Tourism by Local Tourists in Azerbaijan). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/319588227_Azerbaijan%27da_Ic_Turizmin_Yerel_Turistler_Tarafından_Deglendirilmesi ResearchGate

12. "The Innovative Impact of Digitalization on the Development of Tourism in Azerbaijan." (2025, February 16). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/388953229_THE_INNOVATIVE_IMPACT_OF_DIGITALIZATION_ON_THEDEVELOPMENT_OF_TOURISM_IN_AZERBAIJAN ResearchGate+1

УДК658.5

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ВНУТРЕННЕГО ТУРИЗМА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Турай Рамин оглу Аббасов
Западно-Каспийский Университет
abbasvturay77@gmail.com

Резюме. Азербайджан обладает благоприятным потенциалом для развития внутреннего туризма благодаря богатым природным ресурсам, разнообразному культурному наследию и стратегиям социально-экономического развития. В последние годы восстановление Карабахского и Восточно-Зангезурского экономических районов, модернизация транспортно-логистической инфраструктуры, формирование туристических коридоров «Северо-Запад» и «Северо-Восток», а также региональных туристических кластеров являются одними из основных направлений расширения рынка внутреннего туризма. Внутренний туризм стал развиваться более динамично, особенно в постпандемический период, на фоне изменения туристического поведения населения. Анализ направлений показывает, что основными видами внутреннего туризма являются: рекреационный и оздоровительный туризм (Нафталан, Галаалты, Ленкорань), экотуризм и горный туризм (Габала, Губа, Шемаха), культурно-исторический туризм (Шуша, Шеки, Гянджа), сельский и агротуризм (Загатала, Гах, Исмаиллы), религиозно-духовный туризм (Нахчыван, Бибиэйбат, Пирсаатчай). С освобождением Карабаха новые направления, такие как Шуша, Гадрут, Физули и Агдам, становятся важными центрами притяжения для внутренних туристов.

К факторам, положительно влияющим на развитие внутреннего туризма, относятся: природное и ландшафтное разнообразие страны, конкурентное преимущество национальной кухни, наличие безопасной туристической среды, увеличение государственных инвестиций в регионы, популяризация модели «туризма выходного дня», расширение цифровых систем бронирования и оплаты. Наряду с этим существуют такие проблемы, как неравенство в качестве обслуживания, нехватка профессиональных кадров, сезонность и неравномерный уровень туристической осведомлённости в регионах.

Результаты анализа показывают, что для устойчивого развития внутреннего туризма большое значение имеют следующие приоритеты: разработка стратегии регионального брендинга, интеграция туристических маршрутов, субсидирование агротуристических хозяйств, обучение гидов и обслуживающего персонала, внедрение цифровых туристических карт, формирование концепции «зелёного туризма» в Карабахе и Восточном Зангезуре.

В целом, внутренний туризм имеет стратегическое значение для Азербайджана как с точки зрения ускорения регионального социально-экономического развития, так и диверсификации ненефтяного сектора. При правильной разработке стратегии развития внутренний туризм может стать одним из основных направлений региональной экономики страны, создающим добавленную стоимость, повышающим занятость и способствующим сохранению национального культурного наследия.

Ключевые слова: Туризм, развитие, Северо-Запад, Северо-Восток, Карабах, Зангезур, экотуризм, здоровье.

UDC658.5

**MAIN DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF DOMESTIC TOURISM IN
AZERBAIJAN**

Turay Ramin oğlu Abbasov
West Caspian University
abbasvturay77@gmail.com

Summary. *Azerbaijan has a favorable potential for expanding domestic tourism with its rich natural resources, diverse cultural heritage and economic and social development strategies. In recent years, the restoration of the Karabakh and East Zangezur economic regions, the modernization of transport and logistics infrastructure, the formation of the “North-West” and “North-East” tourism corridors, as well as regional tourism clusters are among the main directions expanding the scope of the domestic tourism market. Domestic tourism has begun to develop more dynamically, especially in the post-pandemic period, against the background of changes in the travel behavior of the population.*

The analysis conducted by destinations shows that the main types of domestic tourism are the following: leisure and health tourism (Naftalan, Galaalti, Lankaran), ecotourism and mountain tourism (Gabala, Guba, Shamakhi), cultural-historical tourism (Shusha, Sheki, Ganja), rural and agrotourism (Zagatala, Gakh, Ismayilli), religious-spiritual tourism (Nakhchivan, Bibiheybat, Pirsatchay). With the liberation of Karabakh, new destinations such as Shusha, Hadrut, Fuzuli and Aghdam are becoming important centers of attraction for domestic tourists.

Factors that have a positive impact on the development of domestic tourism include the following: the country's natural and landscape diversity, the competitive advantage of national cuisine, the presence of a safe tourism environment, increased state investments in the regions, the popularization of the "Weekend tourism" model, the expansion of digital reservation and payment systems. Along with this, there are also problems such as inequality in service quality, lack of professional staff, seasonal dependence and uneven level of tourism awareness across regions.

The analysis results show that the following priorities are of great importance for the sustainable expansion of domestic tourism: the creation of a regional branding strategy, the integration of tourism routes, the subsidization of agrotourism farms, the training of guide and service personnel, the introduction of digital tourism maps, the formation of the concept of "green tourism" in Karabakh and East Zangezur.

In general, domestic tourism is of strategic importance for Azerbaijan in terms of both accelerating regional socio-economic development and diversifying the non-oil sector. If the development strategy is properly established, domestic tourism can become one of the main directions in the country's regional economy that creates added value, increases employment, and contributes to the preservation of national cultural heritage.

Keywords: *Tourism, development, North-West, North-East, Karabakh, Zangezur, ecotourism, health.*

Redaksiyaya daxilolma: 20.10.2025

Çapa qəbul olunma: 15.11.2025

